

การติกลงเสียงประกอบลีลาทำทางตามแบบฉบับท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ

๑.๑ ประวัติของท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ

ชื่อ นายสุขสันต์ สุวรรณเจริญ
เกิด วันศุกร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ฉลุ
ที่อยู่ บ้านเลขที่ 1625/1 ซอย 16 ถนนเจริญเมือง ตำบลธาตุซิงชุม อำเภอเมือง จังหวัด
สกลนคร
บิดา นายถวัลย์ สุวรรณเจริญ ปัจจุบันอายุ 86 ปีเป็นผู้สอนลายกลองเสียงให้ท่านอาจารย์
มารดา นางห่วน สุวรรณเจริญ ปัจจุบันอายุ 79 ปี
ระดับการศึกษาสูงสุด ก.อ.ม. ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต จากสถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลาดกระบัง

ประวัติในการติกลงเสียง

เริ่มเรียนลายกลองเสียงกับบิดาตั้งแต่อายุ 12 ปี เริ่มออกแสดงครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2508
ปีต่อมาติดตามบิดาไปแสดงงานต้อนรับ ท่านประธานาธิบดี ปีก จุง ฮี แห่งเกาหลีใต้ ปี พ.ศ.2510
ติดตามบิดาไปถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านให้กรมศิลปากร

ปี 2512-2515 (ซึ่งขณะนั้นได้บรรจุเป็นครูเทศบาล) ได้เป็นตัวแทนแสดงลายกลองในนาม
เทศบาลเมืองสกลนคร ณ สถานทูตเดนมาร์ก (คร.เพ็ญศักดิ์ เป็นภรรยาทูต) ตามเทศบาลต่างๆ เช่น
เชียงใหม่, โคราช, กรุงเทพฯ, ฯลฯ (เทศบาลสัตยจร)

ปี 2538 ได้เป็นนักแสดงโฆษณาเบียร์สิงห์ (ชุดกลอง 4 ภาค)

แสดงลายกลองบันทึกเทปโทรทัศน์ ช่อง 7, 9, 11

แสดงหน้าประต่อนั่ง ตำแหน่งกษัตริย์ราชินี ปี 2536-2538

เป็นวิทยากรสอนพิเศษหลายสถาบัน เช่น ราชภัฏสกลนคร, ราชชมงคลสกลนคร และโรงเรียน
มัธยมอีกหลายโรงเรียน

แสดงตามงานเทศกาลต่าง เช่น ออกพรรษา, เข้าพรรษา, สงกรานต์

ได้รับคัดเลือกเป็นศิลปินดีเด่นสาขาศิลปวัฒนธรรม (กลองเสียง) ปี พ.ศ. 2544

ประวัติการทำงาน

2 พฤษภาคม 2511 ครูจิตวา ร.ร.บ้านหนองพอกน้อย อ.คำตากผ้า จ.สกลนคร

2 กรกฎาคม 2512 ครูจิตวา ร.ร.เทศบาล 1 “เชิงชุมอนุสรวิทยา” สกลนคร

2 พฤษภาคม 2515 ครูตรี ร.ร.พรรณาวุฒาจารย์ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร

16 พฤษภาคม 2518 ครูโท ร.ร.ร่วมเกล้า จ.สกลนคร

22 มีนาคม 2524 ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ร.ร.ร่วมเกล้า จ.สกลนคร

26 เมษายน 2526 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ร.ร.ร่วมเกล้า จ.สกลนคร

8 ธันวาคม 2541 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ร.ร.มัธยมวาริชภูมิ

1 เมษายน 2547 เข้าโครงการเกษียณอายุราชการ

ปัจจุบัน เป็นข้าราชการบำนาญทำอาชีพส่วนตัว

๑.๒ การตีกลองเสียงประกอบลีลาทำทางตามแบบฉบับท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ

๑.๒.๑ ลีลาทำทางในการตีกลองเสียง มีทั้งหมด 11 กระทบวนทำ ซึ่งลีลาในการตีกลองเสียงจะขึ้นอยู่กับผู้ตีเองว่าจะเริ่มจากท่าไหนก่อนแล้วซึ่งผู้ตีแต่ละคนจะเริ่มไม่เหมือนกัน ซึ่งท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ ได้แต่งกลอนแปดเกี่ยวกับกลองเสียงหรือกลองกิ่งไว้ดังนี้

ลายกลองจิ้ง

กลองสองหน้าหน้าหนึ่งเล็กหน้าหนึ่งใหญ่	มีสองใบตีด้วยไม้เรียกกลองจิ้ง
ตีทุกครั้งมีเสียงคังคังจริงจริง	บางหมู่บ้านเรียกกลองจิ้งใช้เส็งกัน
จิ้งมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่ากลองเสียง	ใช้บรรเลงบอกสัญญาณหรือแข่งขัน
ตีเป็นหมู่เรียกว่าเส็ง มีกรรมการ	ผู้เชี่ยวชาญมาตัดสินแข่งกลองคัง
ตั้ง ตัก ตาง ให้สาวสวยเยื้องย่างกราย	พ่อนญไทยเสียงกลองนี้มีมนต์ขลัง
หนุ่มญไทยวาดลวดลายอวดพลัง	ตีเดินพลางมีลีลาให้สาวมอง
เป็นรูปแบบหลากหลายสิบเอ็ดท่า	หนึ่งพญาแหลวไลไ้ก่มีมือทั้งสอง
กางแขนสุดดีเก้าครั้งลงหน้ากลอง	สายตามองเหมือนเหยี่ยวออกหากิน
สองสาวญไทยลงเขาเยื้องย่าง	เสื่อลากหางลายสามหรือสี่ตีนถิน
สิ้นกเขากระพือปีกลาบิน	ห้าบ่าวญไทยและตบสาวไ้ยยืนออกมาดู
ลายที่หกไ้แม่เลียบครกจิกกินข้าว	เจ็ดไ้โกโกลเลียบเล่าทำสาวหรรุ
นั่งคอข้าง, กวางเหลียวเหล่ายิ่งนำดู	เคาะหลังงูสิงลายสิบเล่าขานไป
ลายสิบเอ็ดลิงนอนห้ำงดูน่ารัก	ความคึกคักทะมัดทะแมงหนุ่มน้อยใหญ่
สี่บทอดมาลายกลองเสียงของญไทย	ลูกหลานไ้ได้เรียนศึกษาต่อมาเอย

ลีลาทำทางทั้งสิบเอ็ดท่าจากท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ มีดังต่อไปนี้
 กระทบวนทำที่ 1 พญาแหลวไลไ้ไ้

ทำนี่เป็นท่าเริ่มแรกในการตีกลองเสียงถือว่าการเปิดตัวผู้ตีเลยก็ไ้ เริ่มจากการใช้มือทั้งสองข้างตีไปที่หน้ากลองทั้งสองฝั่ง 9 ครั้ง ซึ่งทำนี่ผู้ตีสามารถจะนั่งตีหรือยืนตีก็ไ้

ทำพญาแหลวไลโก่ (นั่ง)

ทำพญาแหลวไลโก่ (ยืน)

ทำพญาแหลวไลไก่อ๋ (ฮีน)

กระบวนการทำที่ 2 สาวภูไทลงเขา

ทำนี้เป็นทำพื้นฐานสำหรับที่ผู้จะเรียนลีลาทำทางในการตีกลองเสียงเพราะว่าทำนี้เป็นการตีให้จังหวะในการฟ้อนภูไทสกลนครได้ ซึ่งเริ่มจากจังหวะแรกตีไปหน้ากลองทั้งสองด้าน หลังจากนั้นใช้มือขวาตีกันกลองด้านขวามือ แล้วใช้มือซ้ายตีกันกลองด้านซ้ายมือ แล้วก็กลับมาตีที่หน้ากลองทั้ง 2 ด้านอีกครั้งหนึ่งซึ่งทำนี้สามารถนั่งตีหรือยืนตีก็ได้

ทำสาวภูไทลงเขา (นั่ง)

กระบวนการทำ 3 เลือกลากหาง

ทำนี้เริ่มจากใช้มือขวาตีก้นกลองด้านขวา แล้วใช้มือซ้ายอ้อมหลังมาตีที่หน้ากลองด้านขวา แล้วใช้มือซ้ายตีก้นกลองและหน้ากลองด้านขวา หลังจากนั้นเปลี่ยนมาโดยใช้มือซ้ายตีที่หน้ากลอง แล้วมือขวาอ้อมไปด้านหลังมาตีก้นกลองทางด้านซ้าย หลังจากนั้นก็ใช้มือซ้ายตีที่หน้ากลองด้านซ้าย และมือขวาก็กลับไปตีที่หน้ากลองด้านขวา เป็นอันว่าครบหนึ่งรอบของทำนี้

ทำเลือกลากหางด้านขวา

ทำเลือกลากหางด้านซ้าย

กระบวนการทำที่ 4 นกเขากระพือปีก

ทำนี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นท่าที่สวยงามมากเพราะมีการสะบัดมือ ไปมาเหมือนเป็นการรำดาบคู่ เริ่มจากใช้มือซ้ายตีก้านกลองด้านซ้าย แล้วใช้มือขวามาตีหน้ากลองด้านซ้ายแล้วสะบัดมาด้านขวาซึ่งในขณะที่มือขวากำลังสะบัดนั้นมือซ้ายก็ตีที่ก้านกลอง แล้วสะบัดมาด้านขวา ซึ่งมือขวาก็ตีที่หน้ากลองด้านขวาพอดีและก็ตีที่ก้านกลองอีกครั้งหนึ่ง แล้วมือซ้ายก็ตีที่หน้ากลองด้านขวาแล้วสะบัดกลับไปด้านซ้าย ในจังหวะนั้นมือขวาก็ตีที่หน้ากลองด้านขวาอีกครั้งหนึ่งเป็นอันว่าครบหนึ่งรอบ

ท่านนกเขากระพือปีก

ท่านกเขาระเพื่อปัก

ท่านกเขาระเพื่อปัก

แหล่งข้อมูล : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร

กระบวนการที่ 5 บ่าวภูไทเลาะดูบ

ทำนี่เป็นท่าที่ต่อเนื่องจากท่าสาวภูไทลงเขาซึ่งท่าทุกอย่างจะเหมือนกันเพียงแต่เพิ่มจังหวะในการตีก้นกลอง คือหลังจากที่ผู้ตีท่าสาวภูไทลงเขาแล้วก็ใช้มือทั้งสองข้างตีที่หน้ากลองทั้งสองด้านอีกครั้งหนึ่งแล้วก็ใช้มือขวาตีที่ก้นกลองด้านขวา มือซ้ายตีก้นกลองด้านซ้าย และมือซ้ายก็ตีที่ก้นกลองด้านซ้าย แล้วก็ตีที่หน้ากลองทั้งสองด้านอีกครั้งหนึ่งเป็นว่าครบหนึ่งรอบของทำนี่

บ่าวภูไทเลาะดูบ (ยืน)

กระบวนการที่ 6 ไก่แม่เลียบครก

ลักษณะท่านี้จะเป็นการวนตีกลอง เริ่มจากหันหน้าไปด้านซ้ายแล้วตีที่ก้นกลองด้านซ้าย 3 ครั้ง ซึ่งในขณะนั้นเอาขาขวามัดกลองมาอยู่ระหว่างก้นกลองกับหน้ากลองด้านซ้ายแล้วก็ตีที่หน้ากลองด้านซ้ายอีก 1 ครั้ง ซึ่งในขณะนั้นก็ยกขาซ้ายมาอีกฝั่งหนึ่งซึ่งจะหันหลังให้คนดูแล้วเราก็ทำเหมือนกับตอนแรกซึ่งจะกลับมาที่เดิมได้

ทำไก่อแม่เลียบครก

กระบวนการที่ 7 ไกออกเลียบแล้ว

การตีในทำนี้จะเหมือนกับไก่อแม่เลียบครกแต่การก้าวขาจะเปลี่ยนจากขาขวาเป็นขาซ้ายข้ามมาอยู่ทางด้านขวาของกลองแล้วก็ก้าวขาไปครบรอบก็จบทำนี้

ทำไกออกเลียบแล้ว

ทำไกออกเลียบแล้ว

ทำไก่โกลเลียบเล่า

กระบวนการทำที่ 8 นั่งคอช้าง

ทำนี้ถือเป็นการพักเหนื่อยในการแสดงลิลาเป็นเวลานานๆ ได้ดีทีเดียว เพราะเป็นการนั่งบนตัวกลอง การตีจะเริ่มจากในขณะที่ทำสาวภูไทลงเขาอยู่นั้น ให้เอาเท้าแยกกลองให้ตัวกลองห่างกันประมาณ 1 ฟุต หลังจากนั้นก็เอาเท้าใดก็ได้ไข้วเข้าไปอยู่ตรงกลางเป็นลักษณะคร่อมกลอง หลังจากนั้นผู้ตีก็นั่งบนตัวกลอง ซึ่งในขณะที่นั่งนั้นผู้สามารถตีแบบไก่แม่เลียบครก ถ้าต้องการกลับมาที่ทำสาวภูไทลงเขาผู้ตีก็ขึ้นขึ้นแล้วยกขากลับคืนมาที่เดิมแล้วใช้เท้าดันให้ตัวกลองชิดกันเหมือนเดิม

ทำนั่งคอช้าง

กระบวนการที่ 9 กวางเหลียวเหล่า

การตีในท่านี้ลักษณะจังหวะจะคล้ายกับท่าไก่แม่เลียบครกแต่เปลี่ยนจากการหมุนวนกลองเป็นการเอาไม้ทั้งสองข้างอยู่ติด และขนานกัน แล้วพาดลงไปที่หน้ากลองด้านซ้าย แล้วก็มาตีด้านขวา ลักษณะเดียวกันกับด้านซ้าย

ท่ากวางเหลียวเหล่า

ท่ากวางเหลียวเหล่า

ทำวงเหลียวเหล้า

ทำวงเหลียวเหล้า

กระบวนการทำที่ 10 เคาะหลังงูสิง

ทำนี้เป็นเหมือนสาวภูไทลงเขาเพียงแต่เปลี่ยนจากการตีกันกลองมาเคาะหลังกลอง ซึ่งทำนี้ นอกจากจะเคาะหลังกลองแล้ว ผู้ตีสามารถตีที่พื้นก็ได้เหมือนกับการเคาะหลังงู

ทำเคาะหลังงูสิง

ท่าเคาะหลังงูสิง

กระบวนท่าที่ 11 ลิงนอนห้าง

ท่านี้ผู้ที่จะนั่งตีในท่าสาวภูไทลงเขา แล้วนั่งขัดสมาธิค่อยๆ เอนตัวไปข้างหลังจนนอน
ขัดสมาธิซึ่งท่านี้เป็นท่าที่น่ารัก ชวนตกขบขัน

ท่าลิงนอนห้าง

ทำลึงนอนห้าง

๑.๒.๒ เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของผู้ตีกลองเสียงนั้น จากที่ได้สัมภาษณ์มา ท่านอาจารย์ได้บอกว่า มีอยู่ 2 แบบ ซึ่งสามารถแยกย่อยเสื้อผ้าได้ดังนี้

แบบรัดกุม

- ผ้าแถบสำหรับ โปกหัว
- เสื้อม่อฮ่อมและกางเกงม่อฮ่อม
- ผ้าแถบสำหรับมัดเอว

แบบนุ่งผ้าเตี่ยว

- ผ้าแถบสำหรับ โปกหัว
- ผ้าเตี่ยวสีสดๆ เช่น สีแดง สีน้าเงิน
- ผ้าฝ้ายสำหรับเป็นเข็มขัดเพื่อไม่ให้ผ้าเตี่ยวหลุด
- ผ้าแถบสำหรับมัดเอว

แบบแรกคือ แต่งให้รัดกุมใส่เสื้อม่อฮ่อมผูกไทลักษณะจะเป็นสีดำติดแถบสีแดง กางเกงก็เป็นกางเกงขาก๊วยสีเดียวกันกับเสื้อมีแถบสีแดง มีผ้าโปกหัว และผ้ารัดเอว แบบที่สองก็คือนุ่งผ้าเตี่ยวสีสดๆ เช่น สีแดง สีน้าเงิน ตามตัว และขาสักยันต์ ต่างๆ ตามแบบคนโบราณ แต่ตอนที่ตัวผู้วิจัยได้ไป

สัมภาษณ์ท่านได้เอาชุดผ้าเดี่ยวไปให้ลูกศิษย์ยืมไปแสดงงานจึงมีแค่ชุดเดียว ดังนั้นเครื่องแต่งกายแบบผ้าเดี่ยวจึงขอยกตัวอย่างภาพประกอบเป็นบรรดาลูกศิษย์ของท่านอาจารย์สุขสันต์ สุวรรณเจริญ ขณะไปทำการแสดงที่ กรุงเทพฯ

เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกาย